“NO SENTIR-NOS SOLES”: UN RELAT SOBRE 4 ANYS D’AUTO-ORGANITZACIÓ DE LA CARAVANA OBRIM FRONTERES

Presentació de la narrativa:

La Caravana Obrim Fronteres és una xarxa activista a nivell estatal que té com a acció principal organitzar una caravana itinerant en zones de frontera de la Unió Europea amb el fi de teixir xarxes solidàries, denunciar vulneracions de drets contra persones migrants i visibilitzar alternatives a les polítiques públiques que les generen. A les seves accions intenten sempre fugir d’un caire eurocentrista i posar sobre la taula que el protagonisme d’aquesta lluita és de les persones migrants.

Al moment en què es produeix el primer encontre, gener de 2019, el cicle polític ha sigut transformat per la irrupció del partit Vox al parlament andalús, que se suma a l’onada europea de pujades electorals de l’extrema dreta. La

Caravana està preparant la contra-campanya de cara a les eleccions europees de maig de 2019 per a contrarestar els discursos xenòfobs i racistes. Sira, Marina y María son integrants de la Caravana Obrim Fronteres Catalunya.

L'origen i organització de la Caravana Obrim Fronteres

La Caravana surt d'un sopar a Euskadi. Després de la mort de l'Aylan, un grup de persones que havien estat treballant amb les migracions marroquines i llatines a la zona decideixen que la situació és insostenible i que cal mobilitzar-se. Contacten amb les xarxes activistes de la resta de l'Estat espanyol en què estan immerses, fonamentalment del moviment feminista. Des del principi, la Caravana està estretament relacionades organització paraigua Ongi Etorri Errefuxiatuak, una

coordinadora d'entitats en defensa dels drets de les persones migrants a la qual aquestes feministes pertanyen.

A través d'aquestes xarxes feministes ja existents la Caravana comença a prendre forma. Per exemple, a Barcelona va arribar a través de Ca la Dona. Al juny de 2016 es van realitzar les jornades "Radicalment Feministes", i el grup d'Euskadi va pensar en presentar la idea allà. Una mica més tard, en una de les comissions de Novembre Feminista va tornar a sortir el tema i es va decidir prendre el testimoni i seguir endavant amb ella. Si la Caravana es fa amb una perspectiva feminista, vam pensar, prenem la invitació. Des de llavors, aquesta perspectiva s'ha concretat sempre en no perdre la perspectiva de gènere a tot el treball que fem, però també mitjançant una militància a la mateixa organització, una

feina diaria pel que fa a com ens relacionem entre nosaltres. Es tracta també d'un feminisme de classe, ja que especialment quan parlem de migracions, hem de posar a sobre de la taula que les vulneracions de drets tenen a veure molt amb les desigualtats materials de les nostres societats i del nostre món.

A partir d'aquest primer contacte, un grup d'unes 7 persones, algunes de les quals teníem relació prèvia i d'altres que no, formem un grup de suport i vam començar a treballar en xarxa amb altres organitzacions feministes, així com amb un espectre més gran de teixit social a Catalunya, com altres organitzacions i grups que havien sorgit arran de la mal anomenada "crisi dels refugiats".. El nucli de l'organització, però, han estat sempre organitzacions vinculades a la lluita feminista. A partir d'aquí, van

sorgir iniciatives per tot l'Estat com "Obrim Fronteres País Valencià" i una multitud de persones, a títol individual, i com a part entitats, que es van anar sumant.

Malgrat ser una organització diversa, allò que està clar és que tots els moviments que formen part de la Caravana són, en un sentit ampli, moviments d'esquerra. Tenim un terreny comú consolidat fruit d'un llarg i lent treball de coordinació estatal, durant la Caravana però també durant la resta de l'any, gràcies a el qual hem arribat a una sèrie de consensos.

De forma general, tenim quatre comissions importants: comunicació, coordinació, logística i accions.

La *comissió de comunicació* té un pes important. Durant el recorregut de la Caravana centralitza material de les diferents accions, visites o xerrades de protagonistes -

persones migrants - i col·lectius locals per a fer difusió als comptes de xarxes socials, així com per a preparar comunicats de premsa que es distribueixen cada dia a mitjans de comunicació. A més a més, un cop acaba la Caravana, la comissió de comunicació vincula notícies de interés a la plataforma de la Caravana, donant plataforma a les diferents accions que es convoquen pels diferents nodes estatals. Un cop decidida la ruta que es seguirà a l'assemblea estatal, comença el planejament detallat del mateix. En aquesta feina té un paper important la *comissió d'extensió*, que treballa conjuntament amb els col·lectius locals dels territoris que visitem, als quals anomenem co-parts). També, arribat el cas i si calen més contactes, s'encarrega d'establir connexions per organitzar-la. Juntament amb extensió, la *comissió de logística*, abans i durant el viatge,

s'encarrega de fer totes les gestions necessàries per a cobrir les necessitats bàsiques del grup, com aconseguir un lloc per a dormir o gestionar el menjar amb les co-parts locals. La *comissió d'accions,* finalment, treballa per a preparar diferents accions com ara manifestacions o performances als diferents llocs que es visiten, sempre tenint en compte el criteri preferencial dels grups que treballen a aquests territoris. Les accions de la Caravana estan definides i cadascuna decideix fins a on arribar; de la mateixa manera, si hi han persones que fan accions individuals durant el viatge la Caravana pot arribar a donar suport, entenent que funcionen com a quelcom extern. Per a acabar, la *comissió de coordinació* està formada per una o dues persones de cada territori i s'encarrega de fer el vincle entre l'assemblea o grup local i els

temes que es debaten i les decisions que es prenen com a xarxa a nivell estatal.

Dit això, ens organitzem de forma autònoma en base a les diferents Comunitats Autònomes de l'Estat on residim. Tot i que l'acció central de la xarxa és el viatge, no és allò més important, sino que fem un treball continu durant la resta de l'any. Hi ha persones que marxen i d 'altres que és queden treballant, com ara periodistes que ens ajuden. Tenim representació a totes les comunitats, encara que no de la mateixa grandària. Aproximadament, a tot l'Estat, hi ha unes 500 persones que formen part activament de la Caravana. A Catalunya, són unes 40 organitzacions les que donen suport a l'activitat del node local, encara que aquest nombre augmenta depenent de la campanya concreta que es convoqui. Es tracta d'una xarxa amb una diversitat molt gran, tant pel

que fa a diferents posicions polítiques i temàtiques en què estem especialitzades com a les edats de les persones que hi som part. Aquesta és una gran riquesa que sempre ens agrada posar de relleu, ja que el fet de que cadascuna participi des del seu lloc fa que s'amplii també el punt de vista de la Caravana. La diversitat i extensió territorial son aspectes interessants, ja que la xarxa permet tenir coneixement de les accions que es realitzen en altres punts del territori espanyol per així poder donar-li ressò a la resta. Som autònomes, però també ens retroalimentem les unes a les altres i aconseguim unir forces. Un exemple d'això són les accions que preparem per a les eleccions europees de el 26 de maig de 2019.

Breu història del trànsit de la Caravana: De Grècia (2016), a Melilla (2017), de Melilla a Itàlia (2018)

Al primer viatge a Grècia vam viatjar sols 5 persones de Catalunya, tot i que de tot l'estat van venir unes 300 persones. Des de Catalunya ens vam ajuntar a un bus amb persones dels Països Catalans, incloent persones de València o Castelló. De València, provenien sobretot de l'entorn feminista de la institució Ca la Dona. En aquest primer moment, l'objectiu de la caravana va ser poc agosarat. Volíem fer un trasllat audiovisual d'allò que havíem viscut a través de xerrades un cop haguéssim tornat. Aquest era, però, un objectiu polític. En cap cas volíem entrar a camps per a persones refugiades a Grècia i exposar a les persones en cerca de refugi, sinó veure en primera persona i fer denúncia d'allò que

estava passant. Volíem visibilitzar que hi havia un grup de gent "bastant pirada i molt colorida" que deia que no hi estava d'acord amb les polítiques migratòries de la Unió Europea i de l'Estat espanyol.

Aquest primer any va ser dur i ens va costar molt gestionar-ho. Viatjàvem a la valenta, sense molta organització i experiència logística en accions similars. El resultat de tot allò, però, va ser que vam teixir moltes xarxes europees que encara hi sobreviuen i continuem estenent. Teixir xarxes solidàries, especialment pel que fa a treballar contra la criminalització de la solidaritat a Europa, ha sigut des d'aleshores un objectiu principal de la Caravana.

Després d'anar a Grècia, l'any següent, 2017, es va decidir anar a la frontera de Melilla. La decisió es va prendre de manera assembleària, i va implicar també un nou

posicionament polític com a xarxa. Veníem de posar el focus en la situació a Grècia, la qual havia sigut molt mediàtica i ens havia impactat molt. Aquest primer viatge, però, va fer que giréssim la mirada cap a l'Estat espanyol per a adonar-nos que aquí tenim una de les fronteres més perilloses del món on contínuament succeeixen vulneracions de drets humans que no estem visibilitzant. A Melilla, en concret, trovàbem a més que hi havien persones com en José Palazón, de PRODEIN, o les persones que formen part de l'associació Harraga, que dona suport a joves que intenten creuar la frontera, sotmeses a procediments legals actius que pretenien criminalitzar una tasca de suport a persones migrants i de denúncia d'aquestes vulneracions de drets que hi tenen lloc.

Per a nosaltres, anar a Melilla va ser un abans i un després. Va ser molt dur. Anar allà

ens va permetre donar visibilitat a les vulneracions greus de drets humans que es viuen arran de la seva situació d'excepcionalitat jurídica. Es tracta d'una de les fronteres més perilloses i desiguals del món, com mostra la diferència abismal índex de desenvolupament d'una banda a l'altra. Això no és casual, sinó que remet també al passat colonial de l'estat espanyol del qual l'enclau de la ciutat de Melilla és encara un romanent. Reconèixer això, i prestar per exemple atenció a la situació que viuen les persones d'origen musulmà a la ciutat, ens permet qüestionar la construcció de la islamofòbia que tenim molt present a dia d'avui a tot l'Estat.

Finalment, la Caravana a Itàlia, al 2019, ens connecta amb un moment de solidaritat internacionalista en contra de l'avanç de partits d'extrema dreta amb un discurs

reaccionari en molts àmbits de la vida i, pel que fa a les migracions, racista i xenòfob. El viatge a Italia coincideix amb el moment en què el govern de Salvini treballa per a criminalitzar greument tant les persones migrants que arriben a la regió com la solidaritat amb elles. A més de donar suport a aquestes organitzacions, el nostre treball passa també per visibilitzar que Itàlia no és sols Salvini, i que hi ha una constel·lació d'iniciatives que no estan d'acord amb les seves polítiques.

Teixir xarxa, visibilitzar i donar suport: les visites de la Caravana

La Caravana té dos objectius polítics principals: per una banda, treballem en la denúncia i visibilització de les vulneracions de drets que tenen lloc a les zones

frontereres. Per altra, treballem per estendre i enfortir xarxes solidàries i de suport mutu.

Els viatges de la Caravana consisteixen normalment en fer una sèrie de parades en les quals visitem territoris amb una connexió amb diferents problemàtiques relacionades amb vulneracions de drets que treballem com a xarxa. Durant aquestes visites fem activitats de visibilització, com ara actes polítics, fòrums de debat sobre temes relacionats amb les vulneracions de drets a les fronteres i iniciatives de solidaritat, performances i accions artístiques. Intentem sempre donar el protagonisme a les persones i organitzacions locals, tant migrants com solidàries. Moltes d'aquestes accions busquen ser provocadores, però sempre intentem no posar en perill a ningú. A vegades les persones que viuen a aquests llocs no estan d'acord amb les

organitzacions que treballen al terreny temes de migració i aquestes últimes poden patir molt. En alguns diaris locals ens han arribat a retratar com a terroristes, alimentant una campanya criminalitzadora contra les persones solidàries i fent pressió perquè no ens donessin permisos per fer els actes.

Tot i aquestes actituds, les visites solen ser un positives per a les co-parts que ens reben als territoris. El fet que aquestes organitzacions en contextos on sovint son assenyalades i es troben en soledat puguin mostrar que reben suport de l'exterior, un suport que a més és pacífic i amb molt de respecte pel context local, fa que els hi pugi l'autoestima. Així mateix, també hem vist com, arran de la nostra presència, persones migrants que no coneixien la feina d'aquestes entitats locals s'assabenten de recursos i xarxes de suport que abans eren

difícils de trobar, i a partir d'aquesta visita comencen a parlar dels problemes que els hi afecten. Tot plegat, les visites de la Caravana, i el mateix procés de preparació del viatge, tenen un efecte articulador a les xarxes locals: arribant en ocasions a provocar conversacions i vincles que fins al moment no s'havien donat.

A més de donar suport a llocs hostils, aquestos que conformen allò que anomenem l'Europa Fortalesa, també volem donar visibilitat als exemples positius que formen una altra cara d'Europa, alliances que son un mirall de com les coses es poden fer d'altra manera. Si només parlem de la part negativa, sembla que tot està perdut i que no hi ha res a fer. I això no és cert. Durant la Caravana a Itàlia, per exemple, vam visitar la ciutat de Palermo, on ens va rebre l'alcalde, i que va ser llamativa per la

campanya “tots som napolitans”. També vam anar al petit poble de Riace, a la regió de Reggio Calabria, que ha tingut visibilitat internacional pel seu posicionament com a localitat d’acollida de persones migrants. I també, allò que és positiu som capaces de mirar-ho també amb una mirada crítica.

D’alguna forma, la Caravana ajunta una constel·lació d’iniciatives diferents i disperses que constitueixen un mirall de que hi ha altres formes de fer les coses. Ens donem suport polític i emocional i totes juntes ens neguem a acceptar que en el nostre nom no es puguin arreglar les coses, que es doni mort i es continuï expoliant als països dels quals en moltes ocasions provenen les persones migrants. Tenim l’esperança de que en un futur serem més les que veurem que amb l’egoisme no arribem enlloc.

Xarxes de suport mutu, material i afectiu

Les diferents connexions que es formen durant la Caravana funcionen com a xarxes de solidaritat i suport mutu entre diferents organitzacions en defensa dels drets de les persones migrants. Això és una cosa que hem vist clara en el cas de la Caravana a Itàlia: la xarxa que creem al viatge té una funció important de suport mutu entre les persones que fan un treball similar allà, per una banda, i les organitzacions similars a l'Estat espanyol, per l'altra. La visita a Itàlia coincideix amb un moment en que l'extrema dreta té molta força al país i persegueix i criminalitza la tasca de les organitzacions que treballen en suport de persones migrants. Amb les visites que fem transmetem el misstage de que no estan soles, i que la lluita que es fa allà és la mateixa

que es pot fer aquí, sent totes dues fronteres "calentes".

Viatjar ens serveix per a conèixer sobre les petites organitzacions de la societat civil - no treballem amb organitzacions grans com ara l'ACNUR - que treballen al terreny, i per a aprendre sobre els diferents problemes que afronten. Al mateix temps, el trànsit de la Caravana i les diferents accions que portem a terme visibilitzen que existim com a xarxa de suport. Persones i grups que normalment ens trobem aïllades som de sobte visibles, de mode que la Caravana ens serveix també per a sentir que *no estem soles*.

El viatge de la Caravana serveix també de suport i transmet una voluntat d'acollida vers a les persones que ens trobem pel camí. A Itàlia vam visitar el CARA de Sicília, el centre de recepció per a persones sol·licitants d'asil més gran d'Europa, situat

a una zona desértica e incomunicada. En aquests llocs, l'arribada de la Caravana pot ser tot un esdeveniment i, per aquestes persones, una oportunitat de contar tot allò que els hi estava passant.

Amb tot això, a més de l'objectiu de denúncia política de la Caravana, centrat en canviar les polítiques de la Unió Europea, hi ha una altra forma en que la Caravana és activa políticament de forma directa: a través del suport que podem donar en de defensa la llibertat de moviment. Les xarxes que es formen durant els viatges, tant entre els col·lectius de suport a migrants de diferents territoris, com entre les mateixes persones migrants, poden tenir un efecte de suport material directe per a facilitar que persones exerceixin el seu dret a migrar. Així, si alguna persona té intenció de migrar cap a un territori on hi ha una persona de la xarxa, pot

disposar d'un contacte que, degut el moment quan arribi a altre lloc, li pugui fer una primera benvinguda.

Internacionalisme, solidaritat i memòria a la Caravana

Amb aquesta voluntat d'establir vincles entre contextos diferents, trobem per exemple problemes que també ens son comuns: la visita a Itàlia, juntament amb la situació a la qual estem actualment posant el focus a l'estat espanyol, ens ensenya que les deficiències en les condicions laborals per a les persones migrants son les mateixes a la recollida del tomàquet a Itàlia que a la recollida de la maduixa a Huelva. De la mateixa manera, una part del treball de la Caravana és fer aquest vincle perquè la gent se n'adoni que les persones que poden veure dormint als carrers de Barcelona son les

mateixes que les que recullen la fruita a Grècia o Itàlia.

Durant la preparació i realització del viatge de la Caravana, aquest treball de fer xarxa parteix del respecte per la situació i necessitats locals de cadascun dels territoris que visitem. La Caravana intenta que les persones i organitzacions que treballen als diferents llocs on anem siguin les que decideixen allò que farem i com ho farem. Això és així perquè no volem en cap cas perjudicar la feina que fan aquestes organitzacions. I això és sagrat. Són elles les que es queden i no veiem com a just que sofreixen conseqüències repressives per la nostra visita. Això es va veure per exemple al No Border Camp a la ciutat de Salònica, durant el viatge a Grècia, un esdeveniment molt més gran que la pròpia Caravana i durant el qual van tindre lloc multitud

d'accions confrontatives de grups independents internacionals que no van tindre en compte el context local. Allò que vam veure, però, un cop vam marxar del No Border Camp va haver-hi una onada de criminalització vers els moviments socials de la zona. Es va desallotjar el centre social okupat "Orfanotrofeio"[1] i altres okupacions que havien tingut lloc durant les jornades activistes.

Durant la resta de l'any, quan no treballem a l'organització de la Caravana, ens coordinem a nivell estatal i internacional fent servir aquestes xarxes. Actualment (gener de 2019) estem treballant per a organitzar una contra-campanya per a les eleccions europees del 26 de maig, també en

[1] Veure el text "Criminalizando la solidaridad: La guerra del estado griego contra los movimientos de base", del Theodoros Karayotis, 16 d'agost de 2016, disponible a https://www.cadtm.org/Criminalizando-la-solidaridad-La

coordinació amb altres països com a Grècia o Itàlia. Intentem desmuntar rumors i denunciar la criminalització tant de les persones migrants com d'aquelles que mostren la seva solidaritat amb elles, com ara els vaixells que rescaten persones a la Mediterrània. La mateixa cosa que vam veure a Itàlia amb la pujada de partits d'extrema dreta, ara ho tenim a Espanya amb l'entrada de Vox al parlament andalus. Actualment l'extrema dreta està fent un intent d'eliminar del debat la classe i fer que les persones s'enfronten i s'enfaden entre elles. Treballem per a formular una contra-argumentació, trencar amb això i posar sobre la taula que l'important és que totes les persones puguin viure bé, que totes tinguem els mateixos drets.

La experiència de la Caravana té un vincle també amb altres experiències de

solidaritat internacionalista com van ser les Brigades Internacionals durant la guerra civil, així com les que van viatjar als 90 a Centreamèrica des de l'Estat espanyol. Pel que fa al tema de la memòria històrica a l'Estat espanyol, moltes de nosaltres treballem el tema a les nostres militàncies i és aleshores un tema important també a la Caravana[2]. La guerra civil encara representa una ferida oberta per a nosaltres, com son les morts a la Mediterrània, i totes dues estan unides per la lluita per la dignitat i la reparació històrica.

Els vincles s'estenen no sols al passat sinó també a les lluites presents. Un exemple d'això és la relació que hem establert des del

[2] Durant la Caravana a Itàlia al 2018, la Caravana va fer una parada a la Maternitat d'Elna, a les proximitats d'Argelers, camp de concentració on van viure persones que fugien de la Guerra Civil Espanyola. Es pot consultar una nota sobre l'acció a https://www.diaridegirona.cat/comarques/2018/07/16/caravana-obrim-fronteres-visita-maternitat/925079.html

viatge a Itàlia amb Carovane Migranti, una organització amb seu a Torí que es va crear en inspiració directa amb els moviments civils de suport a persones migrants al Mèxic, on hi han xarxes molt potents, i que arran d'això va començar també a establir vincles activistes amb associacions de familiars de persones desaparegudes a Centreamèrica però també al nord d'Àfrica. La lluita en contra de la violència de les fronteres té una dimensió global molt clara, i en aquest sentit les diferents connexions que es generen durant la Caravana son un mirall d'aquesta situació. Allò que trobem però, tot plegat, es que al marc de la tragèdia la societat civil s'organitza arreu del mon. I això dóna molta llum. Ens dóna esperança.

Viatge, qüestionament, revisió: ¿què ocurreix durant la Caravana?

El fet que existeixi un moviment visible com la Caravana ha fet que més gent mostri interès per la temàtica. Aquest és precisament un dels objectius de la Caravana: arribar a més gent que, possiblement no està en contacte amb aquesta realitat, però que arran de participar en algun acte que organitzem al llarg de l'any, o d'atendre al viatge, es qüestiona aspectes en relació a les polítiques migratòries i pot contagiar, al mateix cop, a més gent.

En ocasions hem reflexionat en col·lectiu sobre com, a vegades i per a certes persones, la idea de la Caravana difumina la frontera entre un viatge de turisme i un viatge polític per a mostrar solidaritat. Es tracta d'un debat al que no hem arribat a una resposta perquè la frontera és difusa.

Aleshores pot donar-se el cas que una persona viatgi des d'un punt menys politizat però, arran de experimentar les diferents parades i relacions que es generen durant la Caravana, es plantegi altres coses que potser mai hauria fet. Això pot passar, per una banda, perquè a la Caravana partim d'una base ideològica sólida que traslladem als diferents espais de l'organització i durant el viatge. No permetem cap paraula discriminatòria, allò que pot suposar un primer pas per a disposar d'eines per a contrarestar el racisme. Per altra banda, perquè el viatge mateix i les diferents connexions amb col·lectius locals t'obren les portes d'una situació que, d'altra manera, no hi tindries accés. Viatjar a diferents llocs ens ajuda a fer de vincle entre allò que passa allà i allò que passa a territori espanyol. Això sí: la Caravana és només és un viatge, allò que

importa és com tú tornes a casa teva, com t'ha transformat i com decideixes incidir en el teu entorn immediat.

El "privilegi" de poder fer d'altaveu

En nombroses ocasions ha sortit també una reflexió sobre l'absència d'una presència de persones migrants a les assemblees i el viatge de la Caravana. Absència en una lluita, la de la defensa del dret a migrar, en la qual aquestes persones son les protagonistes. A la Caravana parlem de les situacions que pateixen altres que majoritàriament no som nosaltres i està bé que ens qüestionem el significat polític de "parlar en nom d'altres". Aquesta és una contradicció de la qual som molt conscients, i recurrementment surten propostes sobre com fer que aquestes persones puguin participar políticament, si és que volen, i que quan ho facin, des de

l'organització no agafem una postura paternalista. No obstant, hem de ser curoses amb aquesta demanda, ja que les persones migrants tenen els seus espais de participació política; el discurs de que *necessariament* han d'haver-hi persones migrants a la Caravana pot arribar a ser problemàtic per instrumentalitzador.

Anar al viatge de la Caravana té un cost que no totes les persones poden assumir. D'això, en som molt conscients. Anem perquè podem pagar-ho i tenim el temps per anar-hi. Aquest és un esforç que no es pot demanar a persones que estan preocupades per la seva supervivència quotidiana, una violència a la que sovint estan sotmeses aquelles que queden en una zona d'exclusió degut a estar en una situació administrativa irregular. Una situació administrativa que també les impedeix creuar les fronteres de

l'Estat espanyol. Com podem fer perquè les persones que no poden viatjar tinguin aquest protagonisme? Teixir aliances amb les persones que estan patint els efectes de les polítiques migratòries racistes es un dels reptes més grans, i és sovint una preguntes amb les quals ens interpel·len els moviments decolonials.

Davant d'aquesta contradicció i la reflexió que ens comporta sobre la nostra posició, les persones que podem involucrar-nos a la Caravana volem fer servir el nostre privilegi per a denunciar aquesta situació de violència i desprotecció i, alhora, fer d'altaveu perquè les persones migrants puguin dir allò que creguin convenient. Aquesta posició ha de ser molt humil, i no volem presentar-nos com a europees blanques "magnífiques". Som conscients de la nostra posició i no farem servir el nostre

privilegi per tenir-ne més, perquè no el volem. Al contrari, volem fer servir la nostra posició per a fer d'altaveu i que se senti més la veu d'altres persones que no son escoltades.

Acollida: canvis i continuïtats a l'activisme pels drets de les persones migrants

La hipocresia de parlar d'acollida i, alhora, aixecar fronteres

Als últims anys hem sigut testimonis sobre com la figura del refugi ha trascendit al debat públic. L'anomenada "crisis dels refugiats" ha posat en primera plana la problemàtica que sofreixen aquestes persones i sembla que hi ha, almenys per part de l'esquerra, un despertar que fa que parlem de la necessitat "d'acollir". Tanmateix, el fet que es parli ara

d'acollida respon més aviat a una moda que a un canvi profund. Es tracta d'un concepte que prové de les administracions, de la mateixa llei de protecció internacional, pero que la societat civil reprèn i a més debateix sobre allò que hauria de significar. De portes cap a fora, en el discurs públic, queda molt bé dir que "volem acollir"[3], però un cop ens enfrontem amb la realitat del dia a dia, tenim a persones a les quals les molesta tenir una mesquita al costat de casa seva, o bé un centre d'acollida per a persones nouvingudes. A qui van dirigides aquestes campanyes d'acollida? A les persones que son identificades com a refugiades. No és el mateix que siguis una família siriana que un noi adolescent de Tanger.

[3] Referència al lema de la manifestació "Volem Acollir", el 17 de febrer de 2017, punt final de la campanya solidària Casa Nostra, Casa Vostra.

Tot i així, als últims anys hem sigut testimonis de com s'ha construit un consens sobre la necessitat i la bondat de l'acollida. El ressò que va tenir la rebuda del vaixell Acquarius a València per part del Govern de Pedro Sánchez a l'estiu de 2018 i el cicle polític que va començar n'és un exemple d'això. El fet que tinguem instaurada una "democràcia" representativa, sempre entre moltes cometes, fa que el rédit de vots sigui el més important per a les representants polítiques, fet que podria explicar perquè ara parlem d'acollida. Això és greu, fins al punt que tant les d'una banda ideològica com les d'altra fan servir el tema de la migració com els hi va bé, com els desnonaments, com les dones… sempre que els hi doni vots. Tot plegat, denota molt poca maduresa democràtica.

Però en l'imaginari de que l'esquerra és bona també ens equivoquem. No és gens clar que el discurs favorable a l'acollida vingui de l'esquerra institucional, o més aviat de la societat civil. És clar que amb el 15M s'han mogut coses: hem vist que ens podem organitzar, desde la democràcia decidim i podem organitzar-nos com a societat. No sols els parlaments es poden reunir per decidir coses, sinó que nosaltres mateixos podem canviar les coses. És la pressió de la societat, que ha generat aquest canvi en el qual les migracions son rentables políticament.

No interessa donar visibilitat, per exemple, a les deficiències que hi ha a la Frontera Sud de l'estat per accedir a una oficina d'asil i que es faci palé, al mateix temps, que una part dels nostres impostos estan destinats precisament a això, a

dificultar la migració. La mateixa hipocresia experimentem quan pensem que estem fent una cosa bona al parlar de persones refugiades, però al mateix temps callem sobre el fet de que Espanya és un dels principals estats que exporten armes. Aquest discurs "buenista" de l'acollida, del "casa nostra és casa vostra", acaba sempre tapant altres coses. Hem d'anar més enllà, més enllà d'acollir: hem de mirar les causes estructurals i globals de les mobilitats forçades i donar una solució a les conseqüències.

Les carències darrere de la popularització del terme acollida

Tot i aquesta voluntat de parlar d'acollida, no s'han assumit les responsabilitats corresponents per parts de les diferents administracions. No podem permetre una situació en la qual les entitats estatals que

gestionen el sistema d'acollida estatal contacten a xarxes ciutadanes perquè estan saturades i ens demanen que tinguem persones vivint a casa nostra degut a que els recursos no donen abast. No pot ser que tinguem cases okupades autogestionades per les mateixes persones migrants en situació de precarietat que estan a punt de ser desallotjades. No pot ser que permetrem que hi hagi un discurs únicament criminalitzador vers els joves sols sense referents adults i que l'Estat no assumeixi la responsabilitat que té en provocar la seva situació d'irregularitat administrativa i en les dificultats que això els genera per incorporar-se al mercat de treball i tenir oportunitats de tirar endavant amb autonomia. No s'estan assumint les responsabilitats. Les està assumint la societat civil, les estem assumint des de la solidaritat.

En el cas de la situació de les dones, la situació és molt més greu i invisibilitzada. Es coneix menys sobre el seu trànsit i els problemes que les afecten. Aquest desconeixement es veu molt clar en l'assumpte de la tracta. Les principals vies d'entrada de la tracta son Itàlia i Espanya. I nosaltres donem l'esquena a la realitat de que moltes d'aquestes dones es veuen forçades a la prostitució forçosa com a únic mètode de subsistència. El mateix passa amb la situació d'indefensió de la infància, que es veu condemnada a no tenir papers perquè les seves cuidadores no els tenen, o que tenen la mala sort de viure a zones d'excepcionalitat jurídica com a Ceuta i Melilla, on se'ls nega, pel seu origen, fins i tot el dret a l'educació o la sanitat.

Quan alimentes els discursos de que hi ha persones de segona, que hi ha vides que

importen menys, estàs dient que aquestes persones no tenen els mateixos drets que tú. I això no ho volem permetre. Nosaltres volem els mateixos drets per a elles que els que tenim per a nosaltres. Què passarà quan la situació canvïi i ens trobem nosaltres en una situació de necessitat? Que ens direm? No vam fer res per canviar el mon. Les dones ja estem fent la nostra revolta. En els seus temps, però, les migrants ja estan fent la seva.

L'acollida com a un punt de partida

La crisi dels refugiats ha permès un canvi profund que comença a qüestionar un discurs colonial i orientalista, un discurs que era molt acceptat. Trencar amb això vol dir que a l'actualitat, més aviat que d'acollida, estem parlant de desigualtats globals, estem questionant als estats i a les organitzacions

ideològiques que acompanyen a les polítiques públiques que generen aquestes desigualtats. Algunes de nosaltres hem tingut experiències a moviments de suport a persones migrants a altres parts del món com a Centreamèrica i ens ha fet reflexionar sobre el fet que els problemes de les fronteres son una qüestió global. Al nostre context però, això significa posar al centre el paper d'Europa: a través de la seva responsabilitat en les guerres arreu del món, en facilitar l'espoli de multinacionals a països dels quals provenen aquestes persones i perpetuar desigualtats globals.

Les persones que demanen protecció internacional estan sotmeses a una sèrie de decisions sobre els criteris per accedir-hi, i a més a més, aquestes decisions estan influenciades per criteris geo-polítics, com ara la relació entre països d'origen i de

rebuda de sol·licituds. Un exemple d'això és el cas de Veneçuela, on l'Estat espanyol fa servir una disposició a concedir protecció internacional com a part d'una estratègia política de denúncia que retrata el país com un lloc no es respecten els drets humans. A diferència, podríem pensar en la situació de les persones que venen d'Ucraïna que, degut a que la UE no reconeix oficialment l'existència d'una guerra al territori, veuen les seves sol·licituds denegades. Aquesta arbitrarietat está també present als casos de multitud de països de l'Àfrica amb situacions bèliques que no son reconegudes; o el de les persones que venen de països de Centreamèrica, on hi ha present una violència sistemàtica que no es considerada com a guerra però que té el mateix cost humà i social; en cap d'aquests casos es considera a aquestes persones com a

susceptibles d'accedir a protecció internacional.

Potser gràcies a aquesta situació que es va anomenar "la crisi dels refugiats", el concepte de persona refugiada es una cosa que cap persona cuestiona. Tot i així, a les persones que simplement volen venir aquí perquè volen tenir una millor vida se'ls sotmet automàticament a judici. I això és molt perillós. Llavors, és molt positiu que hagi molta sensibilització al respecte, però potser falta una reflexió més pausada sobre com funciona realment el sistema d'acollida de l'Estat i la figura de la protecció internacional.

Amb tot plegat, hi ha una confrontació pel que fa a les concepcions que es fan servir del refugi. Els moviments socials, seguint a les mateixes persones migrants, estan treballant per re-definir qué és el dret a la

acollida[4], i també per a qüestionar les diferenciacions a nivell de l'estatus que s'atribueix a les persones que es consideren refugiades, que sí se'ls hi suposen drets, a diferència de les migrants, que sembla que no els hi tenen. Hem de treballar molt més però, i aquest treball ha d'apuntar a la persistència del racisme institucional: les barreres administratives que constantment pateixen les persones migrants per a dur a terme una vida digna i que comencen per a accedir al padró, a una assistència mèdica gratuïta, a celeritat i garanties en procediments burocràtics que avui en dia son interminables… Ens hem quedat amb la idea que "volem acollir", i això és molt important, molt millor que no pas tenir una

[4] Veure, per exemple, la campanya #AcogidaDigna, engegada a l'agost de 2018: https://www.elsaltodiario.com/migracion/activistas-entidades-sociales-reclaman-acogida-digna

societat hostil on estiguin presents discursos xenòfobs. Això és imprescindible, però és més aviat el punt de partida.

Aquesta Producció Narrativa va ser realitzada entre desembre de 2018 i octubre de 2020, a partir de trobades i intercanvis entre persona activista i investigadora. Forma part del projecte Cartografia de la Solidaritat , que reflexiona sobre les formes d'acció col·lectiva en suport de les persones migrants i en defensa de la llibertat de moviment.